

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՅԽԱՐՀԱԲԱՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅՈՒՆՉ

Միլանաբնակ պատուական ազգայինը, Պ. Մարմանեան, որ իբր երկու տարիներ առաջ Ս. Գիրքի նոր աշխարհաբար թարգմանութեան մը առաջարկը հրատարակեց Սիոնի միջոցաւ, հաւանաբար չէր մտածեր բնաւ թէ իր այդ բարի եւ բանաւոր իղձը ձայնատրուութիւն մը պիտի ըլլար այդ առթիւ թերուդէմ կարծիքներու բաւական ոգեւորուած փոխանակութեան մը, Հայ մամուլին մէկ մասին մէջ։ Վասն զի, ինչպէս կը թուի, սկիզբէն իսկ իր դիտումն էր եղած ունենալ պարզապէս աշխարհաբարի ամենէն կենդանի ձեւով եւ քերականօրէն ճշգրտած կանոններով հայացուած Աստուածաշունչ մը, զոր ամէնքը կարենային կարգալ լեզուական տեսակէտով եւս զգացուած վայելքով մը։

Հիմակ որ դադրած կը թուի այլ եւս վէճը, ըսուած ըլլալով ինչ որ պէտք կամ կարելի կը թուէր ըսել, անդէպ չնկատուի թերեւ, իբրեւ լրացում անցեալ տարուան յուլիսի մեր խմբագրականով պարզած տեսութիւններէն մասնաւորաբար այն կէտին թէ հակառակ բազում դժուարութեանց «Աստուածաշունչի թարգմանութեան անհրաժեշտ զործը հեռաւոր եւ անորոշ ապագայի ձգելը սխալ մըն է», անգամ մըն ալ անդրադառնալ հարցին՝ սոյն այս էջերուն վրայ, ուր առաջին անգամ դրուեցաւ ան, աւելի կարճ ճամբով մօտենալու համար իր լուծումին։

Ամէն բանէ առաջ հարկ է ուշադրութեան առնուլ սա կէտը թէ, մեր մէջ, Աստուածաշունչը աշխարհաբարի վերածելու զադափարն ու ձեռնարկը բողոքական մտայնութեան ծնունդ չեն եղած բնաւ։

Բողոքականութիւնը Հայոց մէջ 1840-էն վերջն է որ կը սկսի։ Միսիոնարներու ջանքով առաջին անգամ 1842-ին է որ կը տպագրուի աշխարհաբար Նոր Կտակարանը, եւ 1852-ին՝ Հինն ալ միասին, երկու անգամին ալ Զմիւռնիոյ մէջ։ մինչ 1828-ին վենետիկեան Հ. Յովհաննէս Զոհրապեան Փարիզի մէջ հրատարակած էր արդէն աշխարհաբար Նոր Կտակարանը, Կ. Պոլսոյ բարձրագոյնը. եւ 1834-ին Կալկաթայի մէջ լոյս տեսած էր նախ զրաբար եւ յետոյ աշխարհաբար՝ Հնդկահայոց բարձրագոյն Նոր Կտակարան մը, թէեւ Մկրտականներու տպարանին մէջ, բայց հայ մտաւորականներու աշխատասիրութեամբ։

Այսօր ալ, կը կարծենք, երբ կը մտածուի ունենալ արդի աշխարհա-

բարով Աստուածաշունչ մը, պէտք է հարցին նայիլ անկախ միտքով, իրեւ ներքին եւ սկզբունքի խնդրոյ մը, եւ չտարուիլ բնաւ որ եւ է ազդեցութենէ կամ ձկտումներէ, եւ գործը նկատի առնուլ իր պարզագոյն վիճակին մէջ, որ հետեւեալը միայն կրնայ ըլլալ.

Իրեւ քրիստոնեայ ազգ, մեր պատմութեան որոշ մէկ թուականին ու նեցած ենք Ս. Գիրքի հայերէն թարգմանութիւն մը, որուն նպատակն է եղած Աստուծոյ խօսքը հասկնալի դարձնել Հայութեան: Այդ թարգմանութիւնը, հոգով եւ յաշտութեամբ կատարուած մեծարժէք գործ, լիովին ծառայած է իր նպատակին, տաանեհինգ դարերէ ի վեր մնուցանելով մեր կրօնական զբաղանդութիւնը, ոգեւորելով մեր եկեղեցական կեանքն ու պաշտամունքը, եւ, իրեւ աղբիւր հոգեկան անսպառ մխիթարութեան, ներշնչումի ամենէն մաքուր ոգին հանդիսանալով մեր բարոյականին:

Անիկա, ներկայիս ալ, բոլորովին չէ դադրած տակաւին կատարելէ իր այդ դերը, քանի որ զբաւառն ու աշխարհաբարն իրարմէ բաժնող անշրպետը չէ այնքան լայն եւ խոր, որքան է, զոր օրինակ, լատիններէնին եւ իրմէ սերած ռոմանական լեզուներուն միջեւ եղածը, ու ամէնքէս ճանչցուած իրողութիւն մըն է այսօր սա պարագան թէ ամենէն քիչ ուսեալ ազգայինն իսկ, բաւական է որ զուրկ չըլլայ կրօնական զգացումէ, բոլորովին անծանօթ եւ անհաղորդ չի մնար Աստուածաշունչի իմաստներուն, երբ զբաւար կարգացուի ան իրեն:

Իայց որովհետեւ, վերջապէս, լեզուներն ալ ժամանակին հետ բնաշրջօրէն կ'ենթարկուին փոփոխութիւններու, տարակոյս չկայ որ լեզուն՝ զոր կը խօսի եւ կը հասկնայ արդի հայը, բոլորովին տարբեր պիտի ըլլար այն լեզունէ՝ զոր կը խօսէր և կը հասկնար Ն. դարու Հայութիւնը: — Ինչ որ ալ ըլլայ զբաւառին մեր այժմեան հայերէնին հետ ունեցած մերձաւորութեան աստիճանը կամ կերպը, սա պարզ է թէ անիկա այլ եւս մեզի համար չի կրնար ըլլալ կատարեալ գործիք մը կամ միջոց մը Ս. Գիրքի հասկցողութեան, Աստուածաշունչի առօրեայ կամ առտնին գործածութեան միջոցին, կամ երբ պէտք զգացուի եկեղեցւոյ մէջ կարգացուածը յետոյ աւելի յստակ պարզաբանութեամբ ըմբռնելու:

Ասկէց է որ ահա կը ծագի հարկը աշխարհաբար Աստուածաշունչին, որ պարտի լինել մեր արդի հայերէնին համար այնքան արժէքաւոր եւ յիշատակաւորանական գործ մը, որքան զբաւարը եղած էր հին հայերէնին համար:

Այս է խնդիրը՝ իր խկութեանը, իր պարզութեանը և իր ամենէն գործնական առումին մէջ:

Չենք կրնար և պէտք չունինք այս առթիւ մտահոգուելու ուրիշ նկատումներով. զոր օրինակ, Երբայական կանոնի* թէ Եօթնամսնիցին հետեւելու ևայն հարցերով, որոնք կրնան անեղներու տանիլ զմեզ: Վերջինը, այսինքն Եօթնամսնիցն է բոլոր հին եկեղեցիներուն եւ անոնց հետ մերինին ալ ունեցածը. չենք կրնար շեղիլ ցարդ հետեւուած զիծէն. եւ հարկադրուած ալ չենք աւտոր՝ ո՛չ զիտական եւ ո՛չ աստուածաբանական ստիպիչ պատճառներով. ոչ միայն որովհետեւ քրիստոնէական եկեղեցւոյ առաջին դարերուն, նոյն իսկ առաքելական ժամանակի մէջ, ընդունուածն այն էր, և նոր Կտակարանին մէջ յիշուած Հին Կտակարանէ մէջբերումներն ընդհանրապէս Եօթնամսնից կանոնին համեմատ են եղած, այլ որովհետեւ աստուածաշնչական բանասիրութիւնն ալ իր վերջին

բառը չէ՝ արտասանած տակաւին երկուքէն մէկին նախընտրելիութեան մասին :

Մեր պարտքն է ուրեմն աշխարհաբարի վերածել Աստուածաշունչը, Եօթանասնից կանոնին համաձայն, և ոսն առ ոսն հետևողութեամբ զբաւարին, որով առաջին անգամ մերինը եղած է Ս. Գիրքը, Աստուծոյ առաջին անգամ խօսելովը մեզի հետ այդ մեր լեզուովը : — Եբրայեցերէնի, արամեերէնի, յունարէնի կայն խոր հմտութեան փաստը զմեզ վարանումի մատնելու չափ հզօր առարկութիւն մը չէ : Եւրոպական արդի լեզուներով կատարուած հեղինակաւոր թարգմանութիւնները բաւականէն աւելի մեծ չափով կրնան կատարել նոյն դերը, երբ մանաւանդ էապէս մեր զբաւարէն է որ պիտի ըլլայ աշխարհաբարի վերածումը, հանդերձ հայերէն ձեռագիրներու համեմատութեամբ, առաջնորդութեամբ Եօթանասնիցին, և լուսանցքներու մէջ կամ էջերուն ստորև նշանակուածովը եբրայականին տարբերութիւններուն, ինչպէս կայ Պայսլ Հաուզի զբաւարին մէջ :

Սրբագրութիւններ ընել ներելի պիտի նկատուի այն ատեն միայն, երբ ակներև ու աներկեան կերպով ինքզինքնիս կը գտնենք զընդհիններու կողմէ եղած ընդօրինակութեան սխալի կամ շփոթութեան մը և կամ նոյն ինքն յունարէնէն ածանցուած յայտնի վրիպակներու առջև, որոնք նմանաձև տառերու կամ շեշտի տեղափոխութեանց պատճառաւ զոյսցած թիւրիմացութեանց արդիւնքն են յաճախ :

Աշխարհաբար հայերէնով Աստուածաշունչի ամբողջական կամ մասնակի թարգմանութիւններէն կամ վերածումներէն ութը, զորս ունիմ այս պահուս աչքի առջև, և որոնցմէ՝ Աւետարանէն ըստ բախտի առնուած կտորի մը (Ղուկ. ԻԳ. 1-8) նմոյշները կը տեսադրուին այս յօդուածին յաջորդող էջերուն վրայ, բաւական են համոզելու համար զմեզ թէ Ս. Գիրքը արդի հայերէնի վերածելու փորձը, ճիշդ դարու մը ընթացքին, թէև քիչ մը դանդաղ կերպով՝ բայց հաստատուն յառաջատուութեամբ կատարուած է արդէն : Ասոնցմէ առաջինը, ինչպէս ըսուեցաւ վերեւ, կատարուած է 1828-ին՝ Պոլսոյ բարբառով, Ս. Գիրքի հայկական հրատարակութեանց մասնագէտ վեներտիկեան Միխիթարեանի մը միջոցաւ. երկրորդը՝ հնդկահայ բարբառով կատարուած է նախ 1834-ին, եւ յետոյ 1839-ին՝ Կալկաթայի մէջ : Երրորդը, 1842-ին Զմիւռնիա հրատարակուած, զործն է Ամերիկեան Միսիոնարութեան, որ յետոյ 1852-ին նոյն քաղաքին մէջ տպագրեց նաև ամբողջ Աստուածաշունչը : Սոյն այս թարգմանութիւնը, բնագիրներէն կատարուած եւ մինչեւ վերջերս բազմիցս վերհրատարակուած՝ Նիուեորքի մէջ և Կ. Պոլիս, է այն՝ զոր Հայ Բողոքականները ցարդ կը գործածեն : Զորրորդը քաղուած է Վիեննական Միխիթարեան Հ. Իււսկիւտարեանի 1852-ին հրատարակած Կերակուր Solmissաց գիրքէն, ուր ամբողջապէս դրուած են ժամակարգութեան միջոցին կատարուած սուրբ զրական բոլոր հատուածները, աշխարհաբար : Հինգերորդը Աւարաշեան կոչուած աշխարհաբարն է. այսինքն կովկասահայ բարբառով տպուածը : Վեցերորդը, 1886-ին Կ. Պոլիս հրատարակուած՝ Ամերիկեան Միսիոնարներու ձեռքով, կատարուած է Ա. Մ. Գարազանի զլիսաւոր աշխատակցութեամբ : Իսկ վերջին երկուքէն մին Պոլիս հրատարակուած է 1894-ին Տ. Վահան Վրդ. Տ. Մինասեանի, և միւսը՝ Վենետիկ,

1902-ին, Հ. Սիրունեանի ձեռքով, երկուքն ալ չորս Աւետարաններու մեկնութեան առթիւ աշխատասիրութեամբ առձեռն գիրքերու մէջ:

Այս ութէն չորրորդը, եօթերորդը և ութերորդը կարելի է թերեւ նկատել զուրկ որոշ կարեւորութենէ, իբրեւ պատահաբար կատարուած թարգմանութիւններ, որոնք ոչինչ ունին նաև յատկանշական, քանի որ չեն ներկայացներ որ և է տեսութեան կամ գալորցի ըմբռնում: Առաջինը, երկրորդը և հինգերորդը, առաջին երկուքը մանաւանդ, իբրեւ բարբառագիտական տեսակ մը վաւերագիրներ, այլ ևս կրնան ծառայել աշխարհաբարի զարգացման պատմութեան ուսումնասիրութեան համար միայն: Չորրորդը՝ սահմանուած է մնալու խայտարղէտ պատկերը աշխարհաբարն ու զրարարը ձուլելու ձախողած այն ճիղին, զոր Բողոքականները փորձեցին 1886-ին, հազուեցնելու համար չափազանց զգալի դարձած մերկութիւնը իբր կէս դար առաջ այսինքն 1842-ին կատարուած իրենց այն թարգմանութեան, որ երրորդն է մեր այս ցուցակին մէջ, և զոր իրենք ցարդ կը զործածեն իբրեւ պաշտօնական Ս. Գիրք, ամէն մէկ նոր տպագրութեան աւտեն անզգալիօրէն կատարուած մանր սրբագրութիւններով միշտ:

Ձեռք ուզեր երկար կանգ առնել այս թարգմանութեան — զործածե՛նք պահ մը այս բառը — հայկաբանական դիմագիծին առջև: Անոր ընդհանրացումը՝ նոյն իսկ իր շրջանակէն դուրս՝ իրապէս արդիւնք է ո՛չ թէ լեզուական արժէքի մը, այլ մէկ կողմէ մեր ժողովուրդին Աստուածաշունչի համար ունեցած սրտազին սիրոյն, և միւս կողմէ ուրիշ աշխարհաբար և նիւթապէս մատչելի թարգմանութեան մը անզոյութեանը: Ապահով եմ որ եթէ լինէր դրամապէս նոյնքան դիւրամատչելի՝ և հասկնալի ըլլալով հանդերձ աւելի զրականօրէն կատարուած գեղեցիկ թարգմանութիւն մը, այդ միւսը դժուարաւ պիտի տւէր նոյն իսկ իր անձուկ պարունակին մէջ:

Հայերէնը, խոստովանինք, անոր մէջ ունի եղկ բան մը՝ որ չէ տաքցուցած բնաւ մեր ճաշակը: Ռամկօրէն չէ ան անշուշտ իբր բարբառ, եւ ոչ ալ թերեւս ռամիկ՝ իբրեւ արտայայտութիւն, այսուհանդերձ հասարակ խօսքի տպաւորութիւնը կուտայ ան իր լեզուին զգացումն ու զիտակցութիւնը ունեցող հայուն: Ասոր պատճառը բոլորովին այն չէ անշուշտ որ անոր աշխատասիրութեան մէջ զխաւոր դերը ունեցած է հայերէնի նորուս ամերիկացի միսիոնար մը, այլ որովհետեւ թարգմանողական այս ձեռնարկը կատարուած է այնպիսի թուականի մը, երբ աշխարհաբարը տակաւին չէր հասած կենսունակ նրբութեան այն աստիճանին՝ զոր ունի այսօր, ամբողջ դար մը կիրարկուելէ ետքը: — Լեզուներուն ոյժն ու շնորհը ուղիղ կը համեմատի զանոնք զործածողներուն մշակութային աստիճանին հետ: Արդ, պարզ է թէ մեր վերջին կրթական եւ զրական վերածնութեան թուականը աւելի ուշ է քան 1842-ը, երբ դեռ չէին բացուած մեր լաւագոյն կրթական հաստատութիւնները, ճեմարանները և դրսւրանոցները, կամ հազիւ սկսած էին անոնց հնազոյնները, երբ դեռ մամուլը չէր մտած բուն իր պողոտային մէջ, և ոչ ալ եւրոպական զարգացումով պատուաստուած էր մեր դաստիարակութեան զործը:

Եթէ Բողոքականաց այս թարգմանութիւնը կատարուէր երեք քառորդ դար մը ետքը, եթէ անոր ձեռնարկին մէջ տիրական զործակցութիւն ունենային Մր. Ալէնի եւ Տքթ. Մէքալէմի նման կիրթ հայախօսներ, այդ աշխար-

հարարը, մտածումի եւ լեզուի կեանքով բարախուն իրականութեան մը մէջ մարմին առնելով, պիտի ունենար առոյգ՝ թռչտուն եւ կորովի արտայայտութեան մը ամբողջ հրապոյրը, որ միայն պատշաճ է Աստուծոյ խօսքին, եւ ոչ թէ զողջ շունչը արուեստակեալ այդ պարզութեան, որ չէ բնաւ ոչ զեղեցկութիւնը և ոչ ալ վայելչութիւնը:

Ինչպէս ըսինք, Աստուածաշունչի աշխարհաբարի վերածման զործին մէջ մեր տեսակէան է և պէտք է լինի առաւելապէս հայերէնի հարցը: Կատարուած բոլոր նախընթաց փորձերը ներկայիս այլ եւս չեն կրնար զոհանքն ոչ հայերէնի լեզուական պահանջը և ոչ ալ ընթերցողներու ամենաշատ մեծամասնութեան զրական ճաշակը: Սուրբ Գիրքի անառարկելի բոլոր ձգողական ոյժերուն վրայ պէտք է նաև աւելցնել տակաւին ոլորի, ուժեղ և կենդանի աշխարհաբարի մը շնորհը:

Ամէն ոք համաձայն է անշուշտ ընդունելու համար թէ մեր արդի աշխարհաբարը, աւելի քան մէկ դարու եղաշղթական զարգացումի ընթացքէ մը վերջ, հասած է այժմ այնպիսի աստիճանի մը, որ կրնայ զրական և զեղազիտական տեսակէտով կատարելութեան մօտ վիճակ մը նկատուիլ. և այս՝ շնորհիւ անշուշտ եւրոպական լեզուներէ կատարուած բազմաթիւ թարգմանութեանց և հետզհետէ կատարելագործուած քերականական մեթոտներու, որոնք մէկ կողմէ մեր աշխարհաբարին մէջ եւս տպաւորեցին արեւմտեան մտածումին տրամախոհութեան կերպը, զոր ի բնէ ունէր արդէն զրաբարը, և միւս կողմէ այս վերջինին բառազանձին ճոխութենէն և նոյն իսկ շարադասութեան վայելչութիւններէն շատ բան բերին աշխարհաբարին, իբրև մեր մայրենի լեզուին բնիկ շնորհը և առաւելութիւնը. այսպէս՝ թէ՛ բարձրացնելով զայն ռամիկ լեզուի զոհնկութիւններէն, և թէ՛ զտեղով մաքրելով զայն դրացի կամ երկրակից լեզուներու բառի և ձևի եկամուտ և օտար տարրերէն:

Սխալ պիտի չըլլար մտածել թէ Ս. Գիրքի՝ ներկայ աշխարհաբարով կատարուած թարգմանութիւն մը, կատարուած սակայն հողով և ձեռնհասութեամբ, Հայ Միտքին որչափ արժանաւոր տուրքը պիտի լինէր հայութեան հաւատքին, նոյնչափ պիտի ըլլար նաև ամենէն պատուաբեր ձօնը անոր արդի լեզուին և զրականութեան:

☆☆

ՆՄՈՅՇՆԵՐ ՍՈՒՐԲ-ԳԻՐՔԻ ՀԱՅԵՐԷՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ

Ղ.ՈՒԿ. ԻՊ. 1—8

Դարարք

Բայց ի միաշաբարուն, վաղ քաջ ընդ առաւօտն, եկին ի գերեզմանն. բերին զխունկսն զոր պատաստեցին, եւ այլ կանայք ընդ նոսա: Եւ զգին զվիմն քաւալեցուցեալ ի գերեզմանէ անի: Եւ մտեալ ի ներքս ոչ զգին զմարմինն Տեառն Յիսուսի: Եւ եղև ընդ նիանալն նոցա վասն այնորիկ, եւ անա սոք երկու հասին առ նոսա ի հանդերձս լուսաւորս: Եւ իբրև զանի հարան եւ խոնարհեցուցին գերեսս իւրեանց յերկիր, ասնն ցնոսա. Զի՞ խնդրեմ զկենդանին ընդ մեռեալս. չե ասս, այլ յարեաւ. յիւեցեմ որպէս խօսեցաւ ընդ, մինչ երև ի Գալիլիա, եւ ասեք քե պարս է Ողբոյ մարդոյ մասնել ի ձեռս մարդոց մեղաւորաց, եւ ի խաչ եղանել եւ յերոզդ աւուր յառնել. եւ յիւեցին զբանսն նոցա:

Ա.— Զոհրապետի աշխարհարար (1828)

Ու ալ՝ մէկշարթի առարկանց կանուխ գերեզմանը եկան, և պատրաստած խունկերնին ալ բերին. ու ուրիշ կնիկներ ալ անոնց հետ մէյտեղ: Ու գերեզմանին դիմաց դրուած քարը (մէկղի) թապլած գտան: Ու ներս մտան՝ Տէր Յիսուսի մարմինը (հոն) չի գտան: Ու անոր համար մնացեր կեցեր էին. մէյ մալ՝ երկու մարդիկ լուսաւոր հագւած անոնց (քով եկան) հասան: Իրենք ալ որ (անկէց) ահուցած՝ երեսնին զէպի վար գետինը ծըռեցին. (անոնք) իրենց ըսին. (զուք) ինչո՞ւ ոխճը՝ մեռելներուն հետ կը փընտռէք կոր: (Ան) հոս չէ. հապա՞ յարութիւն առաւ: Մըտվընիդ բերէք՝ ան ինչ որ ձեզի ըսաց՝ երբոր ինքը Գալիլիա էր: Ու կ'ըսէր թէ՝ պէտք է որ որդին մարդոյ մեղաւորաց ձեռքը մատնուի, ու խաչ ելլէ, ու երեք օրէն յարութիւն առնէ: (Անոնք ալ) անոր ըսած խօսկերը մըտվընին բերին:

Բ.— Լնդկահայոց աշխարհարար (1834)

Բայց մէկշարթի օրումն առաւօտանց կանուխ եկին գերեզմանն, և բերին էն խունկերըն, որ պատրաստեցին. և ուրիշ կանայք էլ նորանց հետ: Եւ քարըն գերեզմանիցն հեռու թօլարած գտին: Եւ ներս մտին, և Տէր Յիսուսի մարմինը չը գտին: Եւ երբ որ նորա համար շատ զարմանում էին՝ ահա երկու մարդ հասին նորանց լուսաւոր շորերով: Եւ երբ որ անով լըցված և իրանց երեսները զէպի երկիրն խոնարհեցրին՝ նորանց ասացին. ինչո՞ւ էք կենդանին մեռելների մէջն խնդրում: Էս տեղ չէ՛, բայց յարութիւն առաւ. մտքընդիդ բերէք ինչպէս որ (նա) ձեզ հետ խօսեց՝ երբոր Գալիլիայումն էր: Եւ ասում էր՝ պէտք որ որդին մարդոյ մեղաւոր մարդկանց ձեռքըն մատնվի և խաչ հանվի և երեք օրումէն յարութիւն առնէ: Եւ նորա խօսքերըն յիշեցին:

Գ.— Բողոքականաց աշխարհարար (1842)

Ու մէկշարթի օրը առտուանց շատ կանուխ գերեզմանը եկան, ու բերին ան խունկերը որ պատրաստեր էին, և ուրիշ կնիկներ ալ անոնց հետ: Ու քարը գերեզմանէն մէկղի գլտորուած գտան: Եւ ներս մտնելով Տէր Յիսուսի մարմինը հոն չգտան: Ու եւ զաւ որ երբ անոնք աս բանիս համար տարակուսանաց մէջ էին, ահա երկու մարդիկ լուսափայլ հանդերձներով հասան անոնց: Ու երբոր վախով լեցուած՝ երեսնին զէպի գետինը ծռեցին, ան մարդիկը ըսին անոնց. ինչո՞ւ համար ողջը մեռելներուն հետ կը փնտռէք. հոս չէ ան, հապա յարութիւն առաւ: Միտքերնիդ բերէք ի՞նչ որ խօսեցաւ ձեզի՝ երբոր գեռ Գալիլիայի մէջ էր, ըսելով թէ Որդին մարդոյ պէտք էր որ մեղաւոր մարդոց ձեռքը մատնուի ու խաչը ելլէ, ու երբոր օրը յարութիւն առնէ: Եւ միտքերնին բերին անոր խօսքերը:

Դ.— Է. Իսկիւսարկեանի աշխարհարար (1852)

Իսկ միաշարթին օրը առտուանց կանուխ գերեզմանն եկան, պատրաստած խունկերնին բերին. հետերնին ուրիշ կնիկներ ալ եկան. և գերեզմանին բերանն եղած մեծ քարը մէկղի եղած գտան: Իսկ երբոր ներս մտան, Տեառն Յիսուսի մարմինը չգտան: Աս բանիս վրայ զարմացեր մնացեր էին. մէյ մ'ալ նայիս որ երկու հոգի լուսաւոր ըզգեստներով իրենց եկան: Եւ երբ որ անոնք վախնալնուն՝ երեսի վրայ գետինն ինկան, անոնք զարձան ըսին. կենդանին մեռելներուն մէջ ի՞նչ կը փնտռէք. հոս չէ, այլ յարեաւ: Յիշեցէք Գալիլիա եղած ատեն ձեզի հետ ի՞նչպէս խօսեցաւ, ու կ'ըսէր թէ պէտք է որ Որդին մարդոյ մեղաւորաց ձեռքը մատնուի, խաչ ելլէ և երբոր օրը յարութիւն առնէ: Ան խօսքերը յիշեցին:

Ե.— Արարտեան աշխարհարար (1895)

Բայց մէկշարթի օրը առաւօտանց կանուխ եկան գերեզմանը, և բերին այն խունկերը որ պատրաստեցին. և ոմանք էլ նորանց հետ: Եւ քարը գերեզմանիցը հեռու թաւած գտան: Եւ երբոր ներս մտան, Տէր Յիսուսի մարմինը չգտան: Եւ եղաւ երբոր

նորա համար շատ հիացել էին, և ահա երկու մարդ հասան նորանց լուսաւոր հանդերձներով: Եւ երբոր նրանք ահով լցուեցան, և իրանց երեսները դէպի երկիր խոնարհեցրին, նորանց ասացին. ի՞նչ էք կենդանին մեռելներէ մէջ որոնում: Այստեղ չէ, այլ յարութիւն առաւ: Յիշեցէք ի՛նչպէս նա ձեզ հետ խօսեց, երբոր Գալիլիայումն էր. որ ասում էր թէ պէտք է որդին մարդոյ մեղաւոր մարդկանց ձեռքը մատնուի և խաչուի և երբորդ օրը յարութիւն առնէ: Եւ նորա խօսքերը յիշեցին:

Զ.— Բողոքականաց Գաղափարացի աշխարհաբար (1886)

Եւ ի միաշարաթուն, առաւօտուն շատ կանուխ, եկան գերեզմանը, և բերին խուռնկերը դորս պատրաստած էին, և ուրիշ կանայք ևս անոնց հետ: Եւ գտան քարը գերեզմանէն մէկդի թաւալած: Եւ ներս մտնելով չգտան Տէր Յիսուսի մարմինը: Եւ եղաւ որ երբ անոնք ի տարակուսի էին այս բանին համար, ահա արք երկու լուսաւոր հանդերձներով հասան առ նոսա: Եւ երբ ահիւ լցուած իրենց երեսները խոնարհեցուցին ի գետին, այն մարդիկն ըսին անոնց. ընդէ՞ք կ'փնտռէք կենդանին մեռելոց հետ, հոս չէ ան, այլ յարեաւ: յիշեցէք ի՛նչպէս խօսեցաւ ձեզ, երբ դեռ Գալիլիա էր, ըսելով թէ պարտ է որդւոյ մարդոյ մատնուիլ մեղաւոր մարդոց ձեռքը և ի խաչ ելանել և երբորդ օրը յառնել: Եւ յիշեցին անոր խօսքը:

Է.— Տ. Մինասեանի աշխարհաբար (1894)

Բայց միաշարաթին առաւօտուն շատ կանուխէն գերեզմանը եկան. խուռնկերը բերին, որ պատրաստեցին, և անոնց հետ ուրիշ կիներ: Եւ քարը զտորուած գտան այն գերեզմանէն: Եւ ներս մտնելով Տէր Յիսուսի մարմինը չգտան: Եւ երբ անոնք հուշած էին այս բանին համար, ահա լուսաւոր հագուստներով երկու մարդեր հասան անոնց: Եւ երբ վախցան ու իրենց երեսները դէպի գետին խոնարհեցուցին, կ'ըսէ անոնց. «Ինչո՞ւ որջը կը փնտռէք մեռելներու մէջ. հոս չէ, հապա յարութիւն առաւ: յիշեցէք, ինչպէս խօսեցաւ ձեզի, երբ ան Գալիլիա էր. և կ'ըսէր թէ պէտք է մարդոյ որդւոյն մատնուիլ մեղաւոր մարդիկներուն ձեռք, և խաչ ելլել և երբորդ օրը յարութիւն առնուի: Եւ դարձան և այս պատմեցին տասնևմէկին և ուրիշ ամենուն:

Ը.— Սիբուսեանի աշխարհաբար (1902)

Բայց շաբթուն առաջին օրն անոնք գերեզման եկան առաւօտ կանուխ՝ իրենց հետ բերելով իրենց պատրաստած խուռնկերը, և ուրիշ կիներ ալ եկան անոնց հետ. ու զըլորուած գտան քարը գերեզմանին վրայէն. ու ներս մտնելով չգտան Տիրոջ Յիսուսի մարմինը: Եւ հանդիպեցաւ որ, երբ իրենք կը զարմանային այդ բանին վրայ, ահա երկու մարդիկ երեցան անոնց քով լուսաւոր զգեստներով: Եւ իրենք երբ սարսափահար՝ երեսներն դէպի վար կը խոնարհեցնէին, անոնք ըսին. ինչո՞ւ մեռելներուն մէջ կը փնտռէք կենդանի եղողը. Հոս չէ այլ յարութիւն առաւ: յիշեցէք թէ ի՛նչ խօսած էր ձեզի դեռ Գալիլիա գտնուած ատենը, երբ կ'ըսէր թէ պէտք է Որդի մարդոյ մատնուի մեղաւորներու ձեռքը, ու խաչ կ'ընէ, և երբորդ օրը յարութիւն առնէ: Եւ անոնք յիշեցին անոր այս խօսքերը, ու վերադառնալով պատմեցին այս ամէն բաները տասնևմէկին և բոլոր միւսներուն: